

Streszczenie

W dysertacji *Estetyka pamięci. Mikrohistorie w powieściach graficznych* autor poddaje refleksji sposób, w jaki twórcy komiksów łączą w swoich (auto)biograficznych dziełach walor pisarstwa mikrohistorycznego z dyskursem pamięciowym rozpatrywanym (nie tylko) z perspektywy indywidualnej. Przywoływane w pracy wybrane utwory, zróżnicowane pod względem fabuły, strategii narracyjnych oraz wyborów estetycznych, zachęcają czytelnika do rozważań nad przeszłością (ze szczególnym uwzględnieniem sposobu, w jaki Wielką Historię współtworzą kameralne narracje o uwikłanych w nią „zwykłych ludziach”), w której autorzy często odnajdują źródło generacyjnych traum, ale i jeden z kluczowych czynników kształtujących jednostkową i zbiorową tożsamość.

W przyjętej w dysertacji perspektywie metodologicznej kluczową rolę odgrywają: sformułowana przez Haydena White'a koncepcja mikrohistorii oraz poetyki pisarstwa historycznego, pojęcie historii egzystencjalnej i alternatywnej zaproponowane przez Ewę Domańską, koncepcja postpamięci sformułowana przez Marianne Hirsch, jak również zaproponowane przez Kamilę Tuszyńską pojęcie dwumedium definiujące komiks jako formułę operującą dwoma kodami (słowem i obrazem).

W pierwszej, teoretycznej części pracy autor kreśli jej metodologiczne aspekty, pokrótce charakteryzując najważniejsze kategorie wpisujące się w kontekst zwrotu w sposobie mówienia oraz pisania o historii. Omawia przy tym takie pojęcia, jak przeszłość praktyczna, narratywizm czy nowa historia kulturowa i charakteryzuje poetykę pisarstwa historycznego sformułowaną przez Haydena White'a. Następnie autor analizuje kategorię doświadczenia historycznego, będącego naczelną koncepcją w pracach Franka Ankersmita, by w finalnej części rozdziału przedstawić priorytetowe aspekty teorii zaproponowanej przez Ewę Domańską, ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji historii egzystencjalnej oraz alternatywnej.

W rozdziale drugim autor ujmuje najważniejsze refleksje dotyczące takich pojęć, jak pamięć oraz pamiętanie, omawia kwestię *memory boomu* oraz relacji między pamięcią indywidualną, zbiorową i komunikacyjną. Przedstawia także teorie dotyczące pamięci kulturowej (wywiedzione głównie z koncepcji Jana i Aleidy Assmannów) oraz omawia kategorię postpamięci (w ujęciu zaproponowanym przez Marianne Hirsch) i mediów pamięci (przywołując koncepcje Astrid Erll). Z kolei w rozdziale trzecim autor skrótowo omawia

ewolucję *graphic novels*, zwracając szczególną uwagę na kwestie protokomiksów, rozwój amerykańskiego komiksu prasowego oraz zjawisko undergroundu, będącego jednym z impulsów do stworzenia dzieł przynależących do wspomnianej kategorii.

Druga część dysertacji obejmuje szczegółowe analizy czterech powieści graficznych: *Maus. Opowieść ocalałego* Arta Spiegelmana, *Persepolis* Marjane Satrapi, *Pjongjang* Guya Delisle'a oraz *Fotograf: trylogia* Emmanuela Guiberta, Didiera Lefèvre'a i Frédéricica Lemerciera. Dzieła te świadczą o tym, że koncepcje postpamięci, historii alternatywnej oraz mikrohistorii mogą zyskać w powieściach graficznych nowy wymiar. W każdym z nich wyeksponowany został walor poznawczy wynikający z odkrywania przeszłości konkretnej jednostki/grupy/społeczeństwa, połączonego z refleksją danego autora na temat jego własnych korzeni oraz aktualnego i przyszłego miejsca w świecie.

Summary

In his dissertation *Aesthetics of Memory. Microhistory in graphic novels*, the author reflects on the ways of combining by comic book creators in their (auto)biographical works the value of microhistoric writing with memory discourse considered (not only) from an individual perspective. Selected works referred to in the work, varied in terms of plot, narrative strategies and aesthetic choices, encourage the reader to consider the past (with particular emphasis on the way in which Great History is co-created by chamber narratives about „ordinary people” involved in it), in which authors often find the source of generational traumas, but also one of the key factors shaping individual and collective identity.

In the methodological perspective adopted in the dissertation, the key role is played by Hayden White's concept of microhistory and poetics of historical writing, Ewa Domańska's concept of existential and alternative history, Marianne Hirsch's concept of post-memory, as well as Kamila Tuszyńska's concept of a graphic novel as a double-medium [*dwumedium*]: a unique formula that uses two codes (word and image).

In the first, theoretical part of the work, the author outlines its methodological aspects, briefly describing the most important categories that fit into the context of the phrase in the way of speaking and writing about history. At the same time, he discusses concepts such as practical past, narrativism, new cultural history, and characterizes the poetics of historical writing formulated by Hayden White. Then the author analyses the category of historical experience, which is the main concept in the work of Frank Ankersmit, in order to present in the final part

of the chapter the main aspects of Ewa Domańska's theory, with particular emphasis on the concept of existential and alternative history.

In the second chapter, the author captures the most important reflections on concepts such as memory and remembering, discusses the issue of memory boom and the relationship between individual, collective and communicative memory. He also presents theories of cultural memory (derived mainly from the concepts of Jan and Aleida Assmann) and discusses the categories of post-memory (in the approach proposed by Marianne Hirsch) and memory studies (recalling the concepts of Astrid Erll). Finally, in the third chapter, the author briefly discusses the evolution of graphic novels, paying special attention to proto-comics, the development of the American press comic and the phenomenon of underground as one of the impulses of creating works belonging to above mentioned category.

The second part of the dissertation includes detailed analysis of four graphic novels: *Maus. Tale of Survivor* by Art Spiegelman, *Persepolis* by Marjane Satrapi, *Pyongyang* by Guy Delisle and *Photographer: The Trilogy* by Emmanuel Guibert, Didier Lefèvre and Frédéric Lemerrier. These works prove that the concepts of post-memory, alternative history and micro-history can gain a new dimension in graphic novels. In each of them, the cognitive value resulting from discovering the past of a specific individual / group / society, combined with the reflection of a given author about his own roots and current and future place in the world, is exposed.